

heidän aikaansa, pelkkä Raamattu ei riitä lähteeksi.

Varhaisen kristinuskon ja Uuden testamentin kirjoitusten tarkasteleminen osana oman aikansa ajatusmaailmaa ja kulttuuria antaa toivoa siitä, että kristillinen ajattelu voi rautautua yhä syvemmin myös oman aikamme mantereelle. Kristillisen ja profaanin ajattelun välisen dialektiikan ymmärtämisessä Huttusen tarjoamat tutkimusnäkökulmat ovat hyödyksi. Filosofianhistoriallinen näkökulma on myös hedelmällistä maaperää esimerkiksi teologisten oppiaineiden sekä teologian ja muiden aihepiiriin lähitieteiden väliselle vuoropuhelulle.

JOONA SALMINEN
TEOL. MAIST., HELSINKI

RAIMO HAKOLA & OUTI LEHTIPUU

**Alussa oli Sana:
Kirkkokäsikirjan evankeliumitekstien kommentaari.
1. vuosikerta. Helsinki:
Kirjapaja 2013. 407 s.**

Suomen pienellä kielialueella julkaistaan harvoin tieteelliseen raamatuntutkimukseen perustuvia kommentaareja. Parikymmentä vuotta sitten ilmestyivät saksasta suomennetut Das Neue Testament Deutsch -sarjan kommentaarit. Sen jälkeen on ilmestynyt eksegeettien kirjoittamia Uuden testamentin selityksiä, mutta niillä on tavoiteltu laajempaa lukijakuntaa kuin ammatti-teologeja. Raamatuntekstien kansa työskentelevän seurakuntapapin on täytynyt lukea vieraskielisiä kommentaareja halutessaan perehtyä uudempaan eksegeettiseen tutkimukseen. Verkkokauppojen aikana se on mahdollista, joskin arkisen seurakuntatyön paineissa valloista. Hakolan ja Lehtipuun teos on tullut huutavaan tarpeeseen.

Kokonaisten raamatunkirjojen kommentaarien sijaan tekijät ovat

kirjoittaneet kommentaarit kirkkokäsikirjan ensimmäisen vuosikerran evankeliumiteksteihin. Valinnalla on kaksi puolta. Koska selitettäväksi tulee näin vain osa evankeliumin kohdista, valmistuu kirja nopeammin ja saarnaa valmistava pappi löytää kätevästi tarvitsemansa kohdan.

Valinta kuitenkin pakottaa toisoihin. Ainakin kolmessa kohdassa kirjaa kerrotaan, mikä on Luukaalle tyypillisen esimerkikertomuksen tarkoitus. Samoin samarialaisten taustaa ja heidän uskontonsa muotoja esitellään kahdessa kohdassa laajahkosti. Koko evankeliumin selitys olisi voinut olla yhtenäisempi. Pitäytyminen vain käsikirjan tekstien selittämiseen hankaloittaa kommentaarin käyttämistä muussa seurakuntatyössä kuin saarnanvalmistuksessa. Jos kokonaisten evankeliumien selittäminen on liian työlästä, olisi voinut laatia raamatunkohtien järjestyksessä etenevän kommentaarin, johon otetaan mukaan pääosin vain käsikirjan tekstit. Väliin jäävät katkelmat voisi käsitellä lyhyesti tai jättää selittämättä. Tällaisella kirjalla olisi laajempaa käyttöä. Myös asiasanahakemisto olisi monipuolistanut kirjaa. Sen avulla voisi etsiä tietoa jostakin yksityiskohdasta, vaikkapa jo mainituista samarialaisista.

Kirjasta ei käy ilmi, minkä selityksen kumpikin tekijöistä on kirjoittanut vai ovatko he tehneet tiivistä yhteistyötä. Kirjoitustyylistä voi toisinaan päätellä, kumman kynänjälkeä lukee. Joskus olisi kiinnostavaa tietää arvailua varmemmin, kumpi on sanojen takana.

Hakola ja Lehtipuu analysoivat tekstejä paljolti kertomuksen tasolla ja liittävät mukaan historiallista taustaa, joka auttaa ymmärtämään selitettävää raamatunkohtaa. He eivät juutu historiallisiin kiistelyihin siitä, miten asiat ovat "oikeasti" tapahtuneet. Ratkaisu mahdollistaneen sen, että monin eri tavoin Raamatun historiallisuuteen suhtautuvat teologit voivat käyttää kommentaaria työssä apuna.

Kirjoittajat lupaavat esipuheessaan antaa esimerkkejä siitä, miten tekstejä on kirkossa ja yhteiskunnassa tulkittu eri aikoina. Lupaus on innostava. Kirjaan tarttuu toiveikkaana. Löytäisinkö tästä kaiken tarvitsemani taustan saarnalleni? Lupaus on suurempi kuin lopputulos. Kirjoittajat kyllä tuovat runsaasti hyviä esimerkkejä joistakin ensimmäisten vuosisatojen kristillisistä kirjoituksista, muun muassa Justinos Marttyyrin kirjoituksista, Apostolisten isien kirjoituskokoelmasta ja esimerkiksi Origeneelta ja Augustinukselta. Raamatuntekstien synty-ympäristöä he valottavat varhaisilla juutalaisilla teksteillä sekä antiikin Rooman ja Kreikan kirjallisuuden kohdilla. Esimerkit on valittu asiantuntevasti. Se kertoo osaltaan siitä, että nykyeksegetiikka on Raamatun kaanonin ulkopuolelle ulottuva tieteenala.

Saarnaa valmistavalle papille vanhan ajan tulkinnanhistoria ei kuitenkaan yksin riitä. Lutherin teksteihin kirjoittajat viittaavat joitakin kertoja, mutta sitä uudemmat tulkintaja vaikutushistorian esimerkit jäävät satunnaisiksi ja toisinaan vain maininnoiksi ilman tarkempaa analyysia. Esimerkiksi 16. sunnuntain heluntaista selityksessä mainitaan vain ytimekkäästi, että Søren Kierkegaard omisti Jeesuksen puheelle teoksen, jossa linnut ja kukat ovat esikuvia kuuliaisuudelle, ilolle ja tässä hetkessä elämiselle.

Selitysten tyyli vaihtelee. Joissakin pitäydytään historiallisen taustan tarkastelun, kertomuksen analyysin ja lyhyen varhaisen tulkinnanhistorian tasolle. Toisissa selitys päättyy ydinsanomien lyhyeen, omasanaiseen tiivistämiseen. Näin siitähän huolimatta, että alkusanoissa kirjoittajat toteavat, etteivät he pyri ohjaamaan lukijoitaan yhden "oikean" tulkinnan suuntaan, vaan nostavat esiin eri suuntiin vieviä langanpäitä. Monet sanomien tiivistämiset ovat oivallisia ja voivat tarjota saarnanvalmistukseen hyviä ideoita. Joukossa on kuitenkin myös yllättävän perinteisiä ja raamatun-

kohdan ydinviestiä latistavia tiivistyksiä. Jouluaamun tekstin selitys päättyy toteamukseen, että Kristus on kuoleman voittaja. Jouluevan- keliumi ei kuitenkaan puhu Jeesuk- sen kuolemasta ja ylösnousemuk- sesta. Joulu kristikunnan toiseksi suurimpana juhlanä on nimen- omaan inkarnaation ihmeen juh- la; Kristus kuoleman voittajana on pääsiäisen viesti. Jo nykyisin kuu- lee liian usein joulusaarvoja, joissa ei uskalleta keskittyä inkarnaatioon, vaan tuodaan varmuuden vuoksi mukaan koko pelastushistoria kär- simyksineen, kuolemineen, sovituksineen, lunastuksineen ja ylösnou- semuksineen. Toivottavasti sellais- ta saarnojen määrä ei lisäännä tän- män kommentaarin myötä. Joulua- amun tekstin selitys tarjoaa hyvää aineistoa, josta voi lähteä kerimään saarnaa inkarnaation ihmeen selit- tämisen suuntaan.

Toinen esimerkki kirjoittajien pi- täytymisestä perinteisiin tulkintoi- hin on 4. adventtisunnuntain evan- geliumin selitys. Kyseinen pyhä on kirkkovuodessa omistettu erityises- ti Marialle, mutta raamatunkohdan kertomus kuvailee Joosefia. Kom- mentaarin kirjoittajat ovat valinneet perinteisen näkökulman ja painot- taneet Marian erityisasemaa. Joose- fin rooli jää selityksessä vähemmäl- le.

Luvut on otsikoitu kirkkokäsikir- jan kunkin pyhän aiheen mukaises- ti. Ensimmäisen vuosikerran evan- geliumitekstien selityksissä se on mel- ko vaivatonta, tosin 1. sunnuntaina joulusta kirjoittajat joutuvat totea- maan, että vaikka aiheena on ”py- hä perhe”, evankeliumiteksti ei juuri puhu Jeesuksen perheestä. Pitkän- perjantain otsikkokaan ”Jumalan Karitsa” eli liity ensimmäisen vuosi- kerran evankeliumiin, eikä aihe näy selityksessäkään. Voikin kysyä, olisi- vatko kirjoittajat voineet keksiä lu- kujen otsikoiksi jonkin selityksistään nousevan ajatuksen. Näin lukija voi- si jo otsikosta huomata, onko muka- na idea, jota hän tarvitsee työssään. Mikäli tekijät jatkavat toisen ja kol- mannen vuosikerran evankeliumi-

tekstien selityksillä, he joutuvat yhä useammin törmäämään siihen on- gelmaan, että pyhän aihe ja raama- tunkohdan sanoma eivät aina ole linjassa keskenään.

Selitykset ovat pituudeltaan noin kolmesta kuuteen sivua. Pää- osin kirjoittajat onnistuvat keskitty- mään kirjan käyttötarkoituksen kan- nalta keskeisiin näkökulmiin. Toisi- naan epäolennaiset yksityiskohdat saavat liian suuren tilan. Helators- tain evankeliumin (Mark. 16:14–20) nelisivuisesta selityksestä puolet ku- luu sen pohtimiseen, että katkelma on myöhemmin lisätty Markuksen evankeliumiin. Itse sisällön analyysi jää vähäiseksi. Pääsiäisyön evan- geliumin viisivivuisessa selitykses- sä (Mark. 16:1–8) pohditaan sivun verran, keitä haudalla käyneet nai- set olivat. Itse kertomuksen sisällön viestin kannalta se kuitenkin on vä- hemmän tärkeä yksityiskohta.

Kirkastussunnuntain evan- geliumin selitys poikkeaa muista sikäli, että siihen liittyy reilun puolen sivun mittainen selitys juhlapyhän vieton historiasta. Jumalanpalveluksen val- mistamisen kannalta kirkkovuoden selittäminen onkin kiinnostavaa.

Yllättävää on, että kirjasta on jä- tetty pois osa kirkkovuoden juhla-ai- kojen etukäteis- ja jälkivieton evan- geliumeista. Sieltä puuttuvat muun muassa 1. adventtisunnuntain jäl- keisen viikon, 3. ja 4. joulupäivän, uudenvuoden aaton, tuhkakeskivi- kon, hiljaisen viikon arkipäivien, pää- siäisviikon, helluntaiaaton ja hellun- tain jälkeisen viikontekstien selityk- set. Kirkkovuoden vieton kannal- ta nämä ”vähäiset” juhlapäivät ovat kuitenkin olennaisia. Sellaisen teok- sen tekeminen, jossa olisi pätevä ek- segeettinen raamatunselitys, oival- linen vaikutushistorian monipuoli- nen mutta ytimekkäästi esitetty kat- saus, kirkkovuoden ajankohtien asi- antunteva kuvailu ja kaiken tämän osuva peilaaminen nykyaikaan sekä kuulijoiden ja saarnaajan tilantee- seen vaatisi kuitenkin kirjoittajilta yli-inhimillistä laaja-alaisuutta osaa- misessa.

Hakola ja Lehtipuu ovat ekse- getiikan laaja-alaisia asiantuntijoita. Heidän teoksestaan on apua saar- naa valmistavalle papille ja kriittisis- tä kommentteistani huolimatta soi- sin kirjan kuuluvan jokaisen saarnaa valmistavan teologin lukemistoon. Pappi ei kuitenkaan voi tukeutua kommentaariteokseen lauantai-iltana ja kuvitella löytävänsä sieltä kaik- kea, mitä tarvitsee saarnansa taustaksi. Kommentaarin lukeminen kuuluu pikemminkin saarnan val- mistamisen alkuvaiheeseen. Sen jäl- keen täytyy saarnan kirjoittajan täy- dentää taustansa muulla teologi- sella, yhteiskunnallisella, hengelli- sellä ja ihmismielen tuntemisellaan sekä itsensä tutkistelulla ja dialogil- la seurakuntansa kanssa. Näin siihen asti, kunnes jostakin löytyy se yli- ihmillisen laaja-alainen kirjoittaja, jo- ka pystyy kirjoittamaan tiiviin mut- ta monialaisen evankeliumitekstien ja kirkkovuoden aikojen selitysteok- sen. Sellaista monialaisuutta odot- taessa on toivottavaa, että Hakola, Lehtipuu ja kustantaja päätyvät jul- kaisemaan myös toisen ja kolman- nen vuosikerran evankeliumien se- litykset.

SINI HULMI
TEOL. TRI., ESPOO

ALAIN BADIOU
Apostoli Paavali:
Universalismin perustaja.
Helsinki: Gaudeamus 2011.
168 s.

Paavalia käsitteleviä tai Paavalin in- noittamia tutkimuksia on kirjoitettu viimeisten vuosien aikana runsaas- ti myös muiden tieteenalojen kuin eksegetiikan näkökulmasta. Näihin lukeutuu myös ranskalaisen filoso- fi Alain Badioun *Apostoli Paavali*. Badiou tuo heti johdannossa esiin sen, ettei ”Paavali ole koskaan ollut hänelle apostoli tai pyhimys” eikä hänellä ole ”mitään tekemistä Paavalin julistaman ilosanoman kanssa.” Tällä